

Vergaderjaar 2023–2024

29 924

Toezichtsverslagen AIVD en MIVD

Nr. 255

BRIEF VAN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 december 2023

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de hoofdlijnen van het MIVD Jaarplan 2024. Het gehele MIVD Jaarplan 2024 is een staatsgeheim gerubriceerd document en wordt met de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD) gedeeld.

Het Jaarplan 2024 van de MIVD geeft aan op welke onderzoeksopdrachten en veiligheidsbevorderende taken de dienst zich het komende jaar zal richten. Dit plan is gebaseerd op de meerjarige inlichtingenbehoefte zoals vastgelegd in de geactualiseerde Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen en Veiligheid (GA I&V) 2023–2026 en de Aanwijzing Gereedstelling Defensie (AGDEF). De GA I&V is in nauwe samenwerking tussen de interdepartementale behoeftestellers, de MIVD en de AIVD tot stand gekomen en geldt als uitgangspunt voor de inrichting van de onderzoeken van de MIVD.

(Inter-)Nationale veiligheid en de rol van de MIVD

De veiligheidscontext verandert snel en dreigingen nemen toe in omvang, variëteit en verwevenheid. De aanval van Hamas op Israël op 7 oktober 2023 en het daaropvolgende conflict maken dat pijnlijk duidelijk. In 2023 vonden er daarnaast onder andere staatsgrepen plaats in Niger en Sudan, viel Azerbeidzjan de enclave Nagorno-Karabach aan en namen ook de spanningen in Kosovo toe. Tegelijkertijd ging de oorlog in Oekraïne onverminderd door. Al deze gebeurtenissen onderstrepen het beeld van een onzekere, veranderlijke veiligheidscontext met effecten die meer en meer ook Nederland en haar bondgenoten raken.

De diensten moeten in deze onzekere veiligheidscontext in staat zijn om snel te reageren op crises en tegelijkertijd duurzaam strategisch inlichtingenonderzoek te kunnen verrichten naar bijvoorbeeld de dreiging vanuit China en Rusland. De onzekere en veranderlijke veiligheidscontext vraagt veel van de wendbaarheid van de diensten, omdat crises snel opkomen en dreigingen divers en omvangrijk zijn. Ook in 2024 zal het conflict in het

Midden-Oosten en mogelijke escalatie de aandacht vragen van de diensten.

De grote verscheidenheid aan dreigingen vereist dat de MIVD ook op een veelheid aan onderwerpen een relevante en betrouwbare inlichtingenpositie moet hebben, en informatie snel moet kunnen vergaren, verwerken, analyseren en dissemineren. De MIVD werkt hiertoe nauw samen met de krijgsmacht, de AIVD, de NCTV en met buitenlandse collega-diensten.

Prioriteiten en accenten 2024

Missieondersteuning

In 2024 zal de MIVD onder andere de uitbreiding van de Nederlandse deelname aan de NAVO-missie in Irak ondersteunen. De MIVD probeert inzicht te verkrijgen in de intenties, capaciteiten en activiteiten van relevante gewapende groeperingen, voor zover die een risico vormen voor de Nederlandse veiligheidsbelangen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan politieke en militair-strategische ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op het welslagen van de Nederlandse en bondgenootschappelijke inzet in Irak. Ook de nieuwe EU-missie in Bosnië en de diverse andere missies kunnen rekenen op ondersteuning door de MIVD.

Rusland en China

De diensten doen ook in 2024 gezamenlijk onderzoek naar de dreiging die uitgaat van Rusland en China. Voorts blijft er sprake van kwetsbare strategische afhankelijkheden, bijvoorbeeld in relatie tot energiezekerheid. Beide landen vormen ook een dreiging richting nationale economische veiligheidsbelangen. Met name China blijft zoeken naar manieren om hoogwaardige kennis en technologie uit of via Nederland te verkrijgen. De Russische invasie van Oekraïne heeft aangetoond dat dreigingen kunnen omslaan in militair geweld met verstrekende gevolgen, ook op het Europees continent. Ook de afgelopen periode is een aantal ontwikkelingen vastgesteld die de aanhoudende dreiging uitgaande van Rusland onderschrijven, zoals op het gebied van cyber en heimelijke beïnvloeding. De ontwikkeling van de Russische dreiging tegen NAVO, EU en Nederland is een belangrijk speerpunt van de diensten voor 2024.

China ontwikkelt zich snel, ook militair. De opstelling van China wordt steeds assertiever. De spanningen tussen China en Taiwan nemen toe. China manifesteert zich als regionale en mondiale grootmacht en bouwt hard aan een dominante positie op het gebied van militaire technologie. China ontwikkelt in hoog tempo geavanceerde en hoogtechnologische wapens, waaronder verschillende typen antisatellietwapens die een hoog destructief karakter hebben. Ook de investeringen van China in (militaire toepassingen van) kunstmatige intelligentie en kwantumcomputers en -sensoren zijn omvangrijk en bijna niet te evenaren door het Westen. Vanwege de hoogtechnologische kennis op het gebied van onder andere halfgeleiders, kwantumtechnologie, lucht- en ruimtevaart blijft Nederland voor China een aantrekkelijk spionagedoelwit.

Technische kennis en middelen zijn van steeds groter belang voor de diensten om zicht op te bouwen en te blijven houden op de Chinese dreiging. Momenteel wordt gekeken welke acties en investeringen hiervoor nodig zijn.

Caribisch gebied

De MIVD en de AIVD doen gezamenlijk onderzoek naar politieke en militaire ontwikkelingen in Venezuela. De recente claims op grondgebied van een buurland en mogelijke uitstralingseffecten richting het Koninkrijk der Nederlanden bevestigen de noodzaak.

Early Warning

De MIVD volgt in het kader van *early warning* de ontwikkelingen in een aantal landen of gebieden die in de toekomst mogelijk een risico kunnen gaan vormen voor de Nederlandse veiligheidsbelangen.

Contraproliferatie en militaire technologie

Massavernietigingswapens vormen een grote bedreiging voor de internationale vrede en veiligheid. Nederland heeft verdragen ondertekend die erop gericht zijn de proliferatie van dergelijke wapens tegen te gaan. In 2024 zetten de MIVD en de AIVD het gezamenlijk onderzoek voort naar landen zoals Iran en Noord-Korea, die ervan worden verdacht dat zij, in strijd met die internationale verdragen werken aan het ontwikkelen van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen, of daar al over beschikken.

De MIVD doet tevens onderzoek naar wapensystemen en militair relevante technologische ontwikkelingen, om de Nederlandse krijgsmacht op de juiste wijze te beschermen tegen bestaande en toekomstige dreigingen, en de effectiviteit van eigen (in ontwikkeling zijnde) militaire capaciteiten te bevorderen.

Radicalisme, terrorisme en extremisme

Polarisering en radicalisering in de Nederlandse maatschappij zijn van negatieve invloed op de defensie- en veiligheidsbelangen. De MIVD verricht onderzoek naar extremisme, radicalisering en terrorisme in relatie tot de Nederlandse krijgsmacht. Doel van dit onderzoek is om (de verspreiding van) extremistisch of radicaliserend gedachtegoed en gedrag vroegtijdig te signaleren en weren.

Wereldwijd is sprake van een opleving van rechts-extremisme. De MIVD heeft geconstateerd dat de krijgsmacht deel uitmaakt van het rechts-extremistische narratief en dat er uit deze gelederen jongeren zijn die interesse tonen voor een baan bij Defensie. De MIVD onderzoekt in hoeverre deze personen een rechts-extremistisch gedachtegoed aanhangen en hun interesse voor Defensie voortkomt uit rechts-extremistische motieven. De MIVD zet het onderzoek naar de rechts-extremistische dreiging gedurende het jaar 2024 voort.

Cyber

In het kader van de samenwerking in de *intelligence based cybersecurity*-keten van de MIVD en de AIVD, doet de MIVD onderzoek naar aard, omvang en inzet van cyberactiviteiten van statelijke actoren, hun krijgsmachten, hun inlichtingendiensten en actoren gelieerd aan staten in en tegen Nederland. Door dit onderzoek kunnen cyberaanvallen worden gedetecteerd en maatregelen worden genomen ter bescherming van de Nederlandse Defensie- en veiligheidsbelangen. Bevindingen en uitkomsten van het onderzoek worden gebruikt in de sensoren van het Nationaal Detectie Netwerk (NDN). In het NDN werken de MIVD, de AIVD, het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) en aangesloten partners samen aan een veilige digitale samenleving.

Economische veiligheid

Verschillende MIVD- en AIVD-teams dragen vanuit de eigen wettelijke taken bij aan het beschermen van de Nederlandse overheid, (defensie)industrie, vitale infrastructuur en kennisinstellingen (alsmede het voorkomen van ongewenste proliferatie van Nederlandse kennis- en technologieën naar landen van zorg) tegen dreigingen die een risico vormen voor de Nederlandse economische- en veiligheidsbelangen. Om deze dreiging effectief te kunnen ondervangen hebben de MIVD en de AIVD een operationeel platform opgezet waarbij prioritering binnen het taakveld wordt aangebracht, de krachten operationeel worden gebundeld en (contra-) inlichtingenonderzoek en weerbaarheidsverhogende activiteiten in samenhang worden ontplooid. In 2024 zal het Platform verder worden op- en uitgebouwd in zowel taakstelling als capaciteit.

Veiligheidsbevorderende taken en doelstellingen 2024

Naast de hierboven beschreven prioriteiten en accenten, wordt hieronder inzicht gegeven in de veiligheidsbevorderende taken voor 2024.

Industrieveiligheid

De doelstelling van Bureau Industrieveiligheid (BIV) is het verhogen van de veiligheid en weerbaarheid van de (defensie)-industrie en daardoor de krijgsmacht. Hiervoor begeleidt de MIVD de uitvoering van veiligheidsbevorderende maatregelen en houdt op basis van de regeling Algemene Beveiligingseisen Defensieopdrachten (ABDO) vooraf en tijdens de samenwerking toezicht bij defensieorderbedrijven ter beveiliging van bijzondere informatie en te beschermen belangen. Daarnaast draagt de MIVD (on)gevraagd bij aan betere duiding van potentiële dreigingen, wat een bijdrage levert aan de informatiepositie van de MIVD en het vertrouwen van onze stakeholders.

Voor het jaar 2024 is de verwachting dat er wederom een toename zal zijn in de aanvraag voor industrieveiligheidsproducten en -diensten door de sterk uitgebreide defensiematerieeluitgaven en toename van samenwerking met de industrie. Bovendien is er een stijging ten aanzien van incidenten te verwachten door meer bewustzijnspresentaties en een verdere toename van aanvragen voor het plaatsen van Niet-Nederlanders op gerubriceerde opdrachten.

Aanvullend op de taken voortvloeiend uit de ABDO heeft BIV in 2024 (en daarna) de doelstelling om te komen tot Algemene beveiligingseisen voor Rijksoverheidsopdrachten (ABRO) en om toe te werken naar een joint Unit Industrieveiligheid, samen met de AIVD.

Veiligheidsonderzoeken

In tegenstelling tot voorgaande jaren werd de norm om ten minste negentig procent van alle besluiten in alle categorieën veiligheidsonderzoeken binnen de wettelijke termijn van acht weken te nemen in 2023 niet gehaald. In 2024 worden de in Q3 2023 getroffen maatregelen om meer grip te krijgen op de toenemende vraag naar veiligheidsonderzoeken doorgezet en waar nodig bijgesteld of uitgebreid. Om de werkvoorraden en doorlooptijden terug te dringen heeft de Unit Veiligheidsonderzoeken (UVO) inmiddels verschillende maatregelen getroffen om in de loop van 2024 weer te voldoen aan de norm. Zo zet de UVO bijvoorbeeld doorlopend in op het vergroten van de personele capaciteit door werving en behoud van personeel.

Daarnaast heeft de UVO het programma Modernisering Veiligheidsonderzoeken ingericht. De kern van het programma is automatisering waar mogelijk en verdere uniformering van de processen van de AIVD en MIVD waarbij maatwerk en zorgvuldigheid blijven gewaarborgd.

Ook wordt er gewerkt aan de wijziging van de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo). Het wetsvoorstel ondersteunt de diensten bij het voldoen aan hun wettelijke verplichtingen met betrekkingen tot de doorlooptijden van veiligheidsonderzoeken. Het streven is het wetsvoorstel in het eerste kwartaal van 2024 aan uw Kamer aan te bieden.

De MIVD en de AIVD verwachten in 2024 in totaal ca. 96.000 veiligheidsonderzoeken uit te voeren.

Elektronische veiligheidsonderzoeken

Conform het Defensie Beveiligingsbeleid (DBB) controleert de MIVD ruimtes, in binnen- en buitenland, waarin informatie met een rubricering van Stg. GEHEIM of hoger besproken of verwerkt wordt, op het gebied van elektronische veiligheid. De MIVD ziet een stijgende lijn in de behoefte vanuit Defensie. Naar verwachting zal deze groei in 2024 doorzetten. Inzet vindt plaats in overleg met de Beveiligingsautoriteit en afnemers teneinde een ongestoorde bedrijfsvoering van Defensie te waarborgen.

Overige doelstellingen 2024

Naast de hierboven beschreven taken, wordt hieronder inzicht gegeven in de overige doelstellingen voor 2024.

Personeel

Het personeel is het belangrijkste kapitaal van de MIVD. Groei, kwalitatief en kwantitatief, is een van de speerpunten van de MIVD. In samenwerking met de AIVD wordt getracht schaarse expertise binnen te halen. De MIVD voorziet voor 2024 ondanks een gestage groei van het aantal medewerkers, nog een achterblijvende vulling. De MIVD continueert de in 2022 ingezette strategie voor werving en behoud van personeel en de professionalisering van «onboarding» voor de verbetering van de aanlooptrajecten.

Infrastructuur

Om de personele groei van de MIVD te kunnen accommoderen, is een aantal trajecten in gang gezet voor huisvesting om een ongestoorde bedrijfsvoering in een veilige werkomgeving voor de dienst te waarborgen. De kamer zal hier binnenkort nader over worden geïnformeerd.

Samenwerkingsagenda

De MIVD en de AIVD hebben voor 2024 de samenwerkingsagenda herzien en bundelen hierin bestaande en nieuwe initiatieven op het gebied van samenwerking tussen beide diensten. Op het gebied van onderzoek, ICT-ontwikkeling en informatievoorziening zijn de beide diensten al onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het doel van de herziene samenwerkingsagenda is deze verbondenheid verder uit te breiden om zo beide diensten te versterken in hun taakuitvoering. Samenwerking met de AIVD blijft van cruciaal belang voor de ondersteuning van de krijgsmacht, bescherming van de nationale veiligheid en de internationale rechtsorde.

De grote verscheidenheid aan dreigingen vraagt een buitengewone inzet van de diensten. De in de Eerste Kamer voorliggende Tijdelijke wet onderzoeken MIVD en AIVD naar landen met een offensief cyberprogramma, bulkdatasets en overige specifieke voorzieningen vormt een belangrijke tijdelijke oplossing voor urgente problematiek. Het effectief kunnen inzetten van de hackbevoegdheid en de bevoegdheid tot kabelinterceptie is essentieel om nu en in de toekomst in staat te zijn de wettelijke taken van de diensten uit te voeren en de krijgsmacht optimaal te ondersteunen. Daarnaast voorziet de Tijdelijke wet in een regeling voor het gebruik van bulkdatasets die beter aansluit bij de langdurige operationele waarde van bepaalde sets. Tegelijkertijd wordt door de diensten reeds gewerkt aan een brede herziening van de Wiv 2017 teneinde te komen tot een toekomstbestendig wettelijk kader dat de diensten in staat stelt hun belangrijke taken uit te voeren en te beschermen wat ons dierbaar is. Uw Kamer is middels de hoofdlijnennotitie van 1 september 2023 geïnformeerd over de uitgangspunten van deze brede herziening.

Informatievoorziening

Een moderne en hoogwaardige informatievoorziening is voor de MIVD van vitaal belang en belangrijk voor een effectieve en Wiv-conforme taakuitvoering. Stapsgewijs wordt een duurzame data- en informatiehuishouding inclusief archivering gerealiseerd. Dit is een meerjarig traject, waarbij performance en compliance hand in hand gaan. In de uitvoering wordt intensief met de AIVD samengewerkt.

De Minister van Defensie,
K.H. Ollongren